

WWW.UJM.LIB.RS

У
Н
И
В
Е
Р
З
И
Т
Е
Т
С
К
А

Б
И
Б
Л
И
О
Т
Е
К
А

Год. VI.

Број 39.

**НЕДЕЉНИ ЛИСТ ЗА ЦРКВЕНО-ПРОСВЕТНЕ И АУТОНОМНЕ ПОТРЕБЕ
СРПСКЕ ПРАВОСЛАВНЕ МИТРОПОЛИЈЕ КАРЛОВАЧКЕ.**

СА ВЛАГОСЛОВОМ СВЕТОГ СИНОДА

ВЛАСНИК:

УРЕДНИК:

Њ. Светост Српски Патријарх Георгије.

Протојереј Јован Јеремић.

У Ср. Карловцима у недељу 22. септембра 1896.

Приликом превеликог доласка и свечаног дочека *Његова Величанства*, нашег премилостивог владара, цара и краља *Франца Јосифа Првог*, на свечано отварање *Ђердапа*, поздравно је *Његово Величанство* високопреосвештени господин епископ вршачки *Гаврило Змејановић* овим речима:

„Ваше царско и апостолско краљевско Величанство!

На значајној тачки хиљадугодишњег развика наше домовине, кад благословена, очински брижна, мудра владавина *Вашега Величанства* предаје нашој милој домовини и напредном човечанству опет једно ново и велико дело, које се простире на вечита времена, — кад, прожмани недогледно великим културним и привредним замашајем овог дела, не само народи круне св. *Стевана*, него и цео образовани свет светкује:

Клир вршачке српске православне епархије у име своје, цркве и верних, срцем пуних радости и благодарности, поклања се пред својим крунисаним Краљем, најпозније молећи, да *Ваше Величанство* наше осећаје верности и љубави према прејасном престолу као непоколебиво јемство најмилостивије примити изволи.“

Његово Величанство благоизволело је на овај поздрав најмилостивије одговорити:

„Искреним задовољством и захвалношћу примам на овом месту подворење свештенства вршачке православне српске епархије. Најискренија ми је жеља, да ви и ваши верни под мудро и родољубивом управом свога новог архипастира, вршећи верно грађанске и верске дужности, останете, како до сада тако и од сада, достојни *Моје милости* и *Мога заузимања*.“

Кратки преглед најважнијих писаних литургија.

(по катапском и др.)

Богослужбене молитве су се врло рано морале почети утврђивати. На ту претпоставку приморава већ и та прилика, што су главни саставни делови и главни облици у литургијама и источне и западне цркве међу собом сагласни, а ова сагласност долази отуда, што им је свима један почетак, наиме из онога доба, кад је хришћана било мало и кад су на заједнички простор ограничени били. Тешко је одредити време постанка појединих сталних молитава (формула), али се из историје најстаријих до данас сачуваних литургија разних главних цркава види, да их је већ у трећем или барем у четвртном веку било и писаних, те је по њима богослужење обављано. Већ Ориген спомиње о писаним литургијама.¹ Атанасије вели у својем писму православнима, да су аријевци све православне богослужбене књиге, до којих су само дошли, спаљивали. Исто је тако Гензерих уништавао црквене књиге у Африци. А како је црква називала на писане формуларе види се из пажње црквених отаца у погледу истих.

По унутрашњој сродности појединих литургија погледом на текст и обреде по којима се свршавају могу се литургије поделити на ових пет врста или типова.²

1. Литургије

јерусалимско-антиохијско-цариградске.

Међу ове спадају:

1.) Литургија *Апостолских Устанаова*³ у II. књизи, 57. глави укратко, а у VIII. књизи 6., 7. и 8. глави опширно цела литургија са додатком чина примања оглашених и крштења, посвећења епископа, нижих клирика, ђаконица и др. Цео зборник установа, па дакле и обе поменуте литургије приписивани су светоме Клименту Римском, а о њему се спомиње и у 85. апостолском правилу, да је „и писан Климентом за епископе, те да га не треба међу свима распростирати, јер има у њему тајанственога“; међу тим поменути зборник ни сам автор не издаје као рад којег апостола или

апостолског мужа; већ поучава хришћане из незнабоштва о свем црквеном реду, који потиче од апостола па се у цркви неповређен чува.⁴ Али без обзира на време редакције поменутог апостолског правила припада већина садржине литургије Апостолских Устанаова трећем а неки чак и другом веку, па је после допуњавана у IV. и V. веку. А да је сам зборник Апостолских Устанаова постојао у IV. веку, сведочи то, што се њиме служио Епифаније, епископ у Констанцији на Кипру 367.—403. г.; сама пак литургија скоро се сасвим слаже са оном у Катихизама светога Кирила Јерусалимскога.

2.) Литургија светога *апостола Јакова*⁵ брата Господњег првог епископа јерусалимског. Ова је сасвим сродна са оном апостолских установа, а слаже се у многим и са наведеном Кириловом. Главни делови јој потичу без сваке сумње из дубоке старине, а да је састављена у Јерусалиму сведочи и једна молитва у њој, где се вели: „Приносимо ти, Господе, ову страшну и бескрвну жртву.... особито за *свети Сион*. . .“ По речима светога Прокла, Епифанија и др. закључити је, да је ова литургија већ у III. веку на писмено стављена; но доцније је и она допуњавана, а нарочито у доба Јустинианово. Нема разлога сумњати да ова литургија не потиче од светога апостола Јакова, јер су свети апостоли са особитом љубављу (Прокл) свршавали свету литургију по чину, који су установили (Епифаније), па тако и свети апостол Јаков, а његови су се прејемници старали, да у свему раде као и свети апостоли.⁶ Трулски сабор (692. г.) коре Јермене, што не разблажују вино за евхаристију, како то чин ове литургије прописује.⁷ По овој литургији служи се данас у Јерусалиму и на острву Кипру сваке године 23. октобра као на дан светога апостола и то на грчком језику; више је употребљавају сирски хришћани, како православни или мелхити тако и неправославни или јаковити и др. и то на сирском језику, но ова потоња се у нечем разликује од грчке. Сви ти хришћани чувају и поштују ову литургију као образац познијих

⁴ Собрание, I., 78.

⁵ Ibid. I. 80.—86.

⁶ Dr. Ferd. Probst, Liturgie des vierten Jahrhunderts und deren Reform, Münster стр. 80.; Ф. А. Ч. Обзоръ пѣнописцевъ, изд. 2., стр. 13

⁷ Прав. 32.; Обзоръ. стр. 12.

¹ Dr. Joh. Bapt. Lüft, Liturgik, I. Bd., стр. 141.

² Собрание древнихъ литургій, Спб, Вып. I., стр. 25.

³ Ibid. стр. 77.; Lüft, O. c. стр. 143.

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

литургија.⁸

3.) Литургија светога *Василија Великога*, епископа Кесаријског у Кападокији († 379.) Променом прилика у целој хришћанској цркви у IV. веку створена је и могућност и потреба, да се даде нов облик и богослужењу, а нарочито светој литургији, која је течајем времена постала разнолика и дугачка. У прва три века читале се многе молитве на глас, а то је и нужно било, јер су се сви који су у цркви сиремали за причешће, и стојали су ту са чистим мислима које приличе светој радњи. Но пошто су и једни и други почели бивати све ређи: изискивала је потреба оставити народ да суделује само у молитвама за своје спасење и благодарним хвалама Богу, а не и у молитвама тајнодејства.⁹ Ту општу потребу подмирио је као „најдостојнији и најспособнији“ (речи св. Григорија из Назианза)¹⁰ велики пастир и учитељ свети Василије Велики, који је „видећи лењост и немар људи, којима је литургија због превелике отегнутости почела бити досадном (Прокл),¹¹ по својој свештеној побожности, пастирској љубави и снисхођењу, скратио и згодније удесио“ по свој прилици литургију светога апостола Јакова, која се донде у Кесаријској митрополији служила.¹² Испоређујући разне старе молитве, избирајући између њих боље и важније, исправљајући их по свези мисли и начину израза и удешавајући све то према приликама времена и исправљеној обредности, саставио је свети Василије чин обликом сасвим нов но не удаљујући се ни у чем од апостолских предања у погледу битних делова литургије, а држећи се верно старином освећенога типа литургија антиохијске и јерусалимске састављених по литургији Апостолских Установа и светога апостола Јакова брата Господњег. Држе, да је свети Василије саставио чин литургије још као презвитер, по свој прилици по вољи свога епископа, а поставши сам архиепископом, да га је прегледао и усавршио. У току времена је и ова литургија, као и остале допуњавана; при свем том је у њој неповређено очувано најстарије свештено предање о свршавању евхаристије.

Због велике сродности ове литургије са духом старих литургија и потпуне сагласности њене са старом црквеном праксом а и због тога, што је њоме сасвим задовољено потреби времена, примише је набрзо — још за живота светитељева — не само разни источни, но и други пароди. То потврђују стари писци а и тај факт, што је она врло рано преведена на сирски (за сирске хришћане), на арапски (за александријске хришћане) и на коптски језик (за копте). Из потоње постала је етиопска или абисинска литургија. Од свих ових најсроднија је са грчком сирска и важна је за одређење суштине и обележја (карактера) радова светога Василија Великога у погледу евхаристијског богослужења. У коптску и александријску литургију унесене су осим Василијевих молитава још и неке друге, које се приписују светога Јакову, светога Марку те Јакову Боцрском и др. а налази се у некима и неправославних мисли (у александријској) и спомињу се неки јеретици (у коптској).¹³

Литургију светога Василија Великога свршава православна црква свега 10 пута у години и го: на дан светитељев (1. јануара), уочи Божића и Богојављења (односно на саме те празнике, ако то правило прописује), у недеље великога поста, на велики четвртак и на велику суботу. Копти је свршавају целе године, ал они немају Златоустове.¹⁴

4.) Литургија светога *Јована Златоустога* пртриарха цариградског, сасвим сродна са Василијевом, но још краћа од ње.¹⁵ Свети Јован Златоусти је, по речима светога Прокла „из снисходљиве љубави к народу и неуморног старања за спас стада, као што то доликује пастиру, да искорени сваки вражји утецај“, којем оно због „лакомислености човечје природе“ често подлегне, литургију свога времена скратно (*одсекавши* — *изоставивши* — *много*) и дао јој „збијен облик, да се свет из наклоности к некој разузданости не би преварио ласкавим замкама и од ове *апостолске* и *божанствене установе* оделио, као што су многи овде онде како искуство потврђује учинили и још чине“,¹⁶ на због отегнутости литургије „или не долазе на литургију, или ако дођу,

⁸ Собрание, I. 138 и сл., III. 17.; Обзоръ. 10.—12.

⁹ Обзоръ стр. 168.—169.

¹⁰ Собрание, II. стр. 47.

¹¹ Ibid. стр. 49.

¹² Собрание, I. стр. 11., 12.; II. стр. 50.; Обзоръ, стр. 106.

¹³ Обзоръ, стр. 108. и сл.

¹⁴ Собрание, II. стр. 111.

¹⁵ Probst, o. c. стр. 159.

¹⁶ Ibid. стр. 381., 382.

не пазе“.¹⁷ Рад овај извршио је свети Златоусти по повратку из свога првога прогонства, а пре другог, 397. до 404. године,¹⁸ а литургија, која се у то доба у Цариграду употребљавала, могла је највероватније бити Василијева (Кападокијска),¹⁹ пошто је цариградска црква са кападокијским у тесној срузи стојала и постојано с њима општила и без сумње једнаку — једну те исту — по свој прилици Василијеву литургију служила.²⁰

Течајем времена додате су и Златоустовој литургији неке песме,²¹ молитве²² и символ вере; но ови додаци, као сасвим умесни и и са општим саставом литургије сасвим сагласни ни мало не умаљују заслуга златоустога светитеља за уређење литургије.²³ Те заслуге признају и истичу многи свети оци и црквени писци²⁴ па и неправославни источни хришћани.²⁵

Свети Златоусти осим што је литургију уредио, он ју је и протумачио. У његовим беседама су услед тога исписани многи одломци из литургије, које је Клодије Сент (Claud de Saintes) прибранио и поређао према чину литургије.²⁶

Литургију светога Јована Златоустога свршава света православна црква кроз целу годину, са изузетком оних типиком прописаних дана, у које се литургија у опште не свршава, и оних у које се свршава литургија Василијева или „*преждеоскащенныхъ даровъ*“.

5.) Литургија светога *Григорија*, просветитеља *јерменског*. Врло је сродна са литургијом светога Василија Великога, а у старије доба је морала бити још сличнија и то с тога, што је јерменска црква и за време светога Григорија просветитеља јерменскога а и касније, за време светога Василија Великога, стојала у филиалном одношају према цркви кападокијској,²⁷

¹⁷ Обзоръ, стр. 143.

¹⁸ Probst. O. e. 413.

¹⁹ Собрание, II. 112.

²⁰ Probst, O. e. 203.

²¹ Н. пр. Единородный Сынъ, Тропари треће и шесте песме канона, Святый Божъ, херувимска песма, Чистѣишбю: Бо грокъ логски, Благообразный Ивснфъ, Свѣтиса свѣтиса, Ѣ пахѣ калѣ, Да исповнаѣса.

²² Н. пр. молитва иза трисветога; већи део прилежне (сугубе) јектение; Господи Иже прескатаго твоѣго Дѣха.

²³ Собрание, II. стр. 113.

²⁴ Св. Прокло, Ник. Кавасила, св. Симеон Солунски, Лав Туск, VII. васељ. сабор и др.

²⁵ Сирски јаковити, етиопљани, и др.

²⁶ Собрание, II. стр. 112.

²⁷ Ibid. стр. 138.

те је у прво време у јерменској употребљавана кесаријско-кападокијска литургија (светога апостола Јакова) са неким променама, које је учинио Григорије,²⁸ а кад се појавила Василијева литургија и за овом Златоустова оци и учитељи јерменске цркве Исак Велики, Месроп, Куд и Јован Мантагуни прерадеше Григоријеву према поменутима, узевши у њу неке молитве и друге делове. При крају V. века поче се јерменска црква од даљег утецаја источних литургија удаљавати па понешто и измењивати²⁹ у правцу монофизитског партикуларизма, којем се у току VI., VII и VIII. века сасвим придружила и раскинула срузу са васељенском црквом.³⁰ За време крстоносних похода појавише се и угнездеше се у Малој Азији западни обичаји и начин живота. Упознавши се са овима, почеше у Малој Јерменској упоређивати ред свој са источним и западним, и, кад увидеше своје растројство и неред, побригуше се за успостављење реда и удешаваху литургију по начину грчке и латинске, од којих — због старе мржње на Грке — један део већма нагињаше латинима те прими од ових и литургију и од то доба постоје две јерменске литургије: Григоријанска и католичка, које се међу собом разликују ал не јако.³¹

II. Литургије александријске.

То су литургије народа подручних александријском патриархату. Амо спадају:

1) Литургија *апостолских* *установ* у етиопском тексту. Много је краћа од оне у грчком тексту истога имена; тако рећи извод је ове потоње. Неки држе да је преведена са коптског језика (због сродности на неколико места), но већина је археолога тога мишлења, да је преведена непосредно са грчкога текста, јер је абисинска црква³² стојала у јаком додиру са александријском, па је вероватно, да су међу оним књигама, које свети Атанасије Велики сматра кориснима за читање онима који се обраћају у хришћанство и желе се поучити речи истине, преведене и апостолске установе но у скраћеном облику³³

²⁸ Ibid. стр. 143.

²⁹ Н. пр. примила је преснаде, престала за евхаристију раблагивати вино водом и др.

³⁰ Собрание II. стр. 146., 147.

³¹ Ibid. стр. 150. 159.

³² Етиопљани су примили хришћанство у IV. веку, за време Атанасија Великога. Conf. Собрание, III. стр. 1.

³³ Собрание, III. стр. 4., 5.; I. стр. 80. 81.

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

2. Литургија светог *апостола и јеванђе-листа Марка*.³⁴ Заједно апостолског порекла као и она светог апостола Јакова. Као такву сматрала је вазда александријска црква. Свој завршни облик добила је по свој прилици у V. веку од светог Кирила Александријскога († 444.), дакле пре оцеплења монофизита (које је штитио Диоскор) од православних (451.). Зато египћани и зову ову литургију Кириловом.³⁵ И касније је допуњавана, како од стране јаковита (монофизити), тако и од стране православних, али је кроз неколико векова код обојих ипак одржан облик свештених радња, мада су се први служили коптским а други грчким језиком. У православној се цркви служило литургијом светог апостола и јеванђелиста Марка до појаве јерусалимско-антиохијско-цариградских литургија, које су православни набрзо примили, а јаковити су задржали, али и даље раширивали Маркову.³⁶

3.) Коптска литургија светог *Кирила Александријског*. Врло је сродна са православном литургијом светог апостола и јеванђелиста Марка, по којој су у Африци као образцу како поједине православне цркве тако и неправославна друштва у V веку стали себи састављати и изводити разне литургије, а међу овим потоњима и Копти, пошто су се 451. године од православне цркве одделили. Преведена је са грчког текста, што се види по задржаним грчким речма и изразима, могуће баш са таква оригинала који је уредио свети Кирило Александријски, но са додацима познијег времена. Ову литургију служе Копти (јаковити) уз ускршњи и божићњи пост, у обичне пак дане служе Василијеву а на господске празнике и у свечаним приликама Григоријеву,³⁷ и то служе само литургију верних, а све што овој претходи узимају већином из речене Василијеве литургије као најобичније.³⁸

4.) Општа *етиопска* или *абисинска литургија*. Ову називају Етиопљани апостолском (apostolorum). Главна садржина и најважнији

³⁴ Предање источне и западне цркве једногласно сведочи, да је Александријску цркву основао св. Марко Conf. Собрание, III. стр. 12.

³⁵ Собрание, III. стр. 14.

³⁶ Ibid. стр. 13.; Revaudot I. pag. XXXV sqnt.

³⁷ Обе потоње не могу се сматрати за производ ових светитеља, једно због удаљености Копта од њихове области, а друго, што садрже у себи знаке очите неправославности.

³⁸ Собрание, III. стр. 48; истор. II, стр. 81.

евхаристијски изрази слажу се са апостолском литургијом, а најсроднија је с грчком литургијом светог Марка и коптском светог Кирила Александријског, од којих је и постати могла. Зове се општа за то, што се кроз целу годину највише свршава и што се из ње узимају неки делови при свршавању других етиопских литургија (црквених отаца, апостолске, Исуса Христа, св. Марије), којих нема у потоњима.³⁹

III Литургије месопотамске.

Ове употребљавају неправославна друштва у азијатској Турској и Перзији позната под именом несторијеваца или халдејаца. Једне од ових потичу из дубоке старине, те нема у њима ни трага несторијевске науке, а друге у нечем подражавају православним литургијама свога времена, ал са несторијевским правцем. Међу прве спада литургија светих апостола, која се свршава од велике суботе до краја несторијевске године т. ј. до Божићњег⁴⁰ предпразнства; а међу друге литургије Несторијева, која се свршава пет пута у години (на Богојављење, у петак прве недеље по Богојављењу у част светог Јована Крститеља, у петак пете недеље по Богојављењу, на дан њихова православља т. ј. на дан Диодора, Теодора и Несторија, у среду шесте недеље по Богојављењу или на дан такозваног ниневитског поста и на дан старозаветне пасхе т. ј. на велики четвртак). У остале пак дане црквене године служе литургију Теодора (Моисејског) која је слична првој. Има у несторијеваца још литургија, но не заслужују особите пажње.⁴¹

1.) Најважнија од свих месопотамских литургија јесте литургија *светих апостола*, или, како је већина сирских епископа зове литургија светих апостола *Тадеја* (просветитеља Месопотамије — код несторијеваца: Адеј) и *Марија* (Тадејева сапутника и првог епископа селевкидског). Одликује се краткоћом и простотом молитава и отсутношћу несторијевске науке млађих несторијевских литургија, што даје основа тврдњи, да је пре V. века постати морала, могуће кад и апостолске литургије васељенске цркве, јер има у својој основи богослужбених предања, која потичу из апостолског извора и ако не у потпуној целини.

³⁹ Ibid. 74.—79.

⁴⁰ Тим даном почиње у Несторијеваца нова година.

⁴¹ Собрание, IV. стр. 1.—5.

WWW.UNILIB.RS
УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

2.) *Несторијева је литургија* друга знатна литургија месопотамских хришћана, која се приписује зачетнику јереси, која се по његову имену зове — Несторију патриарху цариградском и за коју неки држе, да је могла постати у половини V. века (око 431. до 440. године) а други још и пре, јер је састављена из месопотамске апостолске по обрасцу цариградске литургије пре него што је Несторије анатемован (на Јефеском сабору 431 године), пошто би немогуће било, да се горди Несторије после анатомовања освртао на васељенску цркву, а ова са своје стране није познавала нити употребљавала литургије са јеретичким именом несторијевим.⁴²

IV. Литургије западне.

Много и разних литургија има на западу. Учењаци их деле у две главне групе: грчкога типа на којима се види, да су састављене по обрасцима источних литургија, и западног типа, које су постале од тако зване римокатоличке литургије, те су с овом више мање и сродне. Прве су старије, и до VIII века су биле на самом западу много јаче распрострањене него римска у оном облику, који је ова потоња добила у римској цркви у касније доба. Литургије које су владале на западу првих векова под именом народних јесу: африканска или картаганска, галиканска, шпанска и Миланска. К овима би се могла додати најстарија римска, да се сачувало споменика исте, који су по свој прилици нестали делом због навале варварских народа у Италији а делом истиснути каснијом римокатоличком.

(Свршиће се.)

⁴² Ibid. стр. 39 и след.

Назаренство напредује!

Белешка у прошлом броју цењенога „Сиона“ о назаренству у Баваништу свакако да је јако изненадила многе читаоце, нарочито оне, који немају прилике, да ширење тих фанатика из ближе посматрају.

Но стоји факт, да пропаганда назаренска ради неуморно; сваким се даном може човек уверити, да назаренштина, нарочито међу нама Србима, рапидно напредује. Нема ваљада села ни засеока у Срему, Бачкој и Банату, куда не долазе назарен-

ски мисионари, да врбују себи присталица; нема туда ни вароши више, где они не зидају себи „скупштине“, у којима се поје из „Харфе Сиона“.

Ствар је одиста озбиљна, и у толико опаснија, што ни највећи оптимиста у нас не може тврдити, да је *инвазија назаренска бар сада постала звоном, које би позивало, да се покушају положити што јаче уставе тој поплави, те сиречи ширење тога пожара.* Има и пр још увек свештеника, који ни о самом пореклу и суштини свога душманина ни појма немају; има их много, који, са свим неспремни, долазе с назаренским смутљивцима у сукоб, па се онда повлаче са попринта, потучени, поражени. Јер су назаренски апостоли извезбани мисионари, знају на изузет многа места из Св. Писма, која ће — тумачећи их по своме — употребити у своју корист; а наши су „Христови војаци“ врло често посве невични, да нападаје сузбију, исправљајући њихове настране назоре, и, што је још јачи преобран, наводећи она места из Св. Писма, која назаренска измотавања, што-но реч, у главу туку.

Но са овим још не мислим ставити тезу, као да је само у томе недостатку узрок, што се назаренштина у нас тако успешно и тако нагло шири. Шта више, има парохија, у којима је наш свештеник у сваком погледу дорастао, да стоји као светило пред својим вернима, па ипак — и његову паству покушава да разори немиле и опаки прв, да га тек са највећим напорима може да сузбија.

Јер су многи узроци, са којих се у нас назаренство у ошће и појавило, и многи су разлози, са којих се оно у нас тако лако шири. Али набројити и разложити и једно и друго, тражи много труда, и запремило би читаву једну монографију у овом питању. Ти би се узроци и услови морали потражити не само у појединим и укупним нашим парохијама, него и ван ових. А тешкоћа решавања овог питања у толико је већа, што не само да немамо писмених података и материјала, којим би се дала нацртати слика нашега црквенога живота у оно доба, када се је та секта у нас појавила; него је уједно — такође са не-

WWW.UNILIB.RS
УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

достатка нужнога писменогa материјала — тешко фиксирати слику и самога данашњегa нам религиозно-правственогa развоја.

Овако пак, као што се то у нас данашњим даном обично чини, — питање је схваћено сасвим једнострано, да не рекнем неозбиљно. Кривити, рецимо, искључиво наше свештенство, нема смисла, већ на основу тангираногa факта, да се назаренство често јавља и у парохијама наших најодличнијих и најревноснијих свештеника; ни „дух времена“, што га ствара наша интелигенција, такођер није сам свему крив; па не може се све свалити ни на недостатке наше аутономије; а није крив свему, ни једино, Вуков превод Св. Писма, као што је то пре неке две године хтео да докаже у „Бранику“ један наш свештеник, и што сам ја већ онда, такођер у „Бранику“, оспорио.

У опсегу овог истакнутог питања ја сам већ нешто писао и у „Завршноме размисљању“ моје работе: „Назаренство његова историја и суштина“. (стр. 204—221).

Али овом приликом хоћу да се из ближе, тачније и опширније изразим о овом моменту, кога сам се дотакао већ и на стр. 166—171 те књиге: *хоћу да укажем још једном на оне услове, који леже у самој назаренштини, да је кадра шако напредовати у крилу нашег; хоћу да изнесем свеколике оне чињенице, што сам их могао увардати, да из самога духа назаренштине ушћу као неки привлачни моменти на крашковида проста човека, те служе као моћна средства против нашегa свештогa Православља. То чиним у толико пре, што ми све изгледа, као да се у нас на те моменте овога питања не обраћа ни онолико пажње, колико се бар о иним факторима прича и пише.*

1. Пре свега да наведем, како је један мој пријатељ, доктор права, врло темељно приказао назаренство „као социјалну појаву“ у 19. бр. вршачке „Будућности“ од о. г.

„Назаренство, рече, и ако је религиозна секта, има ипак свога узрока не само у верској тежњи, него и у социјалним нашим приликама.“ У „међусобном потпомагању, умереном животу, односно штедњи и чувању радне снаге“ налази он

главне покретаче назаренства с те стране. „И баш зато, рече, јер су ти принципи, покретачи тежње за бољим привредним опстанком и социјалним уређењем, исписани на заставу назаренства, баш зато и успева оно најбоље код оних друштвених класа, које своју социјалну потиштеност најјаче осећају, а немају довољно знања и спреме, да тима чисто друштвеним тежњама, даду израза искључиво у опсегу социјалних, друштвених сфера, већ прелазе и на верско поље, . . . јер баш неинтелигентна класа није у стању да социјалне појмове одели од верских примеса, што се код свих примитивних друштвених класа, од памтивека па до данас опажа.“ Иза овога је констатовао, да је трезвост, солидарност, узајамну љубав и међусобну потпору „прво пригрлила и прогласила права Христова, дакле православна Црква, те с тога и треба да је дужност свих чувара св. Православља, да пораде на оживотворењу тих принципа у оквиру Православља, треба нарочито нашим неинтелигентним редовима доказати, да се правосл. Црква брине не само за душевно спасење, већ и за достојни привредни опстанак и друштвени положај својих синова.“ —

2. Обазримо се сада на факт да *наш народ, у главноме бар, нема довољно верскогa коминаса. Његови појмови о вери, специјално о Православљу, са свим су бледи, недовољни. Многи, који каже, да је православан, не уме да објасни, зашто је он то. Он се моли Богу и меће на себе знак св. крста са свим механично; он држи празнике, пости, поштује Светитеље, миропомагање, јелеосвећење, свештенство, — али све то махом само с тога, што је то прешло на њега од његових старих, што се тому, само по спољашности, од њих научио. (? Ур.)*

Из такогa мрака, дакле, душа се човечја некако и нехотице отима у светлост, па ма и у лажну. Ту дакако да мисионар назаренски нема тешка посла. Са Св. Писмом у руди, под знамењем вере и у име њезино и спаса душевногa, он је, у заносу фанатичком, кадар да у бескрајност говори безброј красних речи из

Библије, да се наш сељак, који није кадар да процени суштину те „благоглаголивости“, заноси и опије буновним напитком свога суседа, пријатеља, зпаница у дороцу и кожуху, који уједно ни то неће пропустити, а да не наспомене, како њему свугу „мудрост“ подарује сам Господ

3 *Св. Писмо у Вукову преводу* игра при тим махинацијама јаку улогу. Мисионар прво сам чита из њега извесна места уоченој жртви, па јој га онда уклопи у руке, да га и иначе код куће „проучава“. Па и ако је Св. Писмо, по речима Апостоловим; „богодано и корисно за учење, за карање, за поправљање, за поучавање у правди, да буде савршен човек Божиј; за свако добро дело приправљен“ (П. Тим. 3, 16, 17), ипак човек и из добра чини зло. Јер је слово Божије мач духовни, и то, такођер по речима св. Ап. Павла, „оштрији од свакога мача оштра с обе стране“ (Јевр. 4, 12), те мора бити *извежбан* војник, који ће с њиме руковати у сврху спасења душевнога; иначе дотични задаје њиме ране и себи и онима, који су око њега.

4. „Харфа Сиона“ у преводу *пок. Ђорђа Рајковића и Змаја Јована Јовановића* такођер чини своје. Важност њену у овом погледу ја сам истакао већ у мојој реченој књизи на стр. 168-170, као и у дотичном засебном оцеку: „Један назаренски богослужбени састанак“ (стр. 149—162). И нами с те стране данашњим даном прети опасност у толико већој мери, што сам баш пре некако дознао од самих назаренаца, да се оне сада, и то у „Милетићевој“ штампарији, штампају, у трећем издању, у неких *осам хиљада шриеста и неколико* примерака! Само нека се та вест обистини, па ће бити по нас праве кубуре! Тај фатални превод у њиховим је рукама заиста страховито оружје, против кога се може борити само са највећом натегом.*

* Пре две године штампали су и румунски назарени „Харфу Сиона“ у свом преводу у 2000 примерака. Но како нису могли успети, да је штампа која румунска штампарија, па како су и браћа Јсвановићи у Панчеву, само из обзира према једноверној нам цркви румунској, одбили штампање те работе, то су је штампали чак у Цириху, и то баш у штампарији (Zürcher und Furrer), у којој су штампане и Фрелихове књиге: *Abhandlung, die*

5. Што није кадро да учини св. Писмо и „Харфа Сиона“, то се покушава постићи у „*скупиштинама*“. „Дођи ти, љубазни, у нашу скупиштину, па ћеш чути и видети, што ниси ни сневао.“ навале назаренски мисионари на наше људе.

Ту одмах на први поглед упадне нашем ратару у очи и унечати му се у душу *јаки контраст*, који стоји између лежерности и жагора у нашим св. храмовима и између бојажљивости „верних“, да каквим клобарањем или разговором не би ма и нехотице узнемирили и пореметили свечаност свега богослужбенога састанка. Па како да наш човек не обрати пажњу и на то, како су назарени сви листом дошли у „скупиштину“, дочим наши св. храмови махом остају празни. Сад још екстатични беседник назаренски прочита по једну главу из св. Писма, па, то „тумачећи“, пређе, скоро на изуст, многе приче из Јеваџеља и Дела Апостолских, те том приликом дозна наш сељак, као онај Совра Циганин у Надаљу (в. „Назаренство“, стр. 114), „да је Исус Христос био Чивут, и много што-шта, како треба да живимо“; да је, даље, цркве већ давно престало са шара земаљскога, да је антихрист зацарио над душама православним, да тајне, које се свршавају у цркви православној, нису тајне, да њени свештеници нису прави свештеници итд. итд. Ја сам често слушао те и сличне њихове погрде и страшна њихова хулења против Православља у том правцу,

Ehe überhaupt u. meine Ehe insbesondere betreffend, даље: Die Errettung des Menschen durch das Bad der Wiedergeburt und die Erneuerung des hl. Geistes, и: Neue Zionsharfe. Eine Sammlung von Liedern u. Gesängen für die Gemeiner der Glaubenden in Christo. — Ја сам „Харфу Сионулуј“ ушао у траг баш када је свих 2000 прим донесено у Панчево ради укоричења, и некако добавим један примерак. На неколико дана после тога путовао сам жељезницом из Делиблата за Вршац, те уз пут исекамим од једнога назаренца, Немца из Мраморка, да румунски назарени нису могли да придобију за преводње ни из далека онако славна песника, као што је наш Змај, него је, доста шкандалозно, превео „Харфу“ *веки Јоне Балножан*, ратар из Новог Села (близу Панчева). — Након неколико месеци приспе румунским назаренима, такођер из Цириха, и „Нови Додатак уза Харфу Сионску“, па како сам био уверен, да сам ја једини неназарен, који сам свему том ушао у траг, то сам ја и саопштио све то у три чланка у „Бисерица еп Скола“, органу арадске им дијецезе, па је то после и друге њихове листове занимало.

WWW.UNILIB.RS
УНИВЕРЗИТЕТСКА
БИБЛИОТЕКА

и грозио сам се на саму помисао, од каква утецаја може бити на нашега простога човека, када би на крају клипали: „Сви они напољу, у мраку вавилонском, и благо њима, ако изађу из тог Вавилона! ми изидосмо из Вавилона!“

Оне просте назаренске молитве у скупштинама о греховности и спасењу наш ратар *разуме*, и косну му се срца, боље него „Отче наш“ и „Богородице Дјво“, које не *разуме*. Уз тога још и *после скупиштинне* салећу „старешине“ и многи званци, да ће само њиховим путем наћи спасења грешној души својој — и ствар је свршена, лакше, него што би се и замислити могло.

Јер је све то удешено врло ласкаво за новајлију, те он, у заносу, скоро приметно иде за тим *сиренским звуцима*, док, најзад, не унадне у бездну савршенога оцепљења од Православља. Ум нашега простога ратара, који, као што већ рекох, не само што у себи нема никаква ослоњаца, него га ни с поља нико не подржава, брзо подлеже том утецају секташких идеја, које симпатишу његовим жељама небесним. Он је за часак усисао у себе отров секташки, и, док длач о длач, отровао се њиме. Он заборавља тада и на то, да против тога отрова затражи лека у лекара душевних, у људи, који се учењем и размишљањем утврдили у Слово Божјем — у свештеника, јер је он и тако већ благовремено примио од својих обманитеља и пилулу горке мржње према том „књижевнику и фарисеју,“ те дакако да му није више на уму ни истина, да се баш она чиста и права вера, којом се и његови оци спасли, неприкосновена чува у цркви православној, и да благодат Божја, која нам се приопћава својим тајнама, што их свршава законито свештенство, вечно пребива само у цркви, коју је Христос основао.

(Свршиће се).

Религија и народност, као основи васпитања.

Написао Н. Макавејски.

(Наставак.)

Постоји и друга сила, која је, може бити, још важнија у животу човека, која

је исто тако урођена њему, — сила делања. Где је последњи узрок, који јој даје делатну, универзалну вредност, значење те оправданости, правде, коју опет захтева непрестано дух наш? Њом руководи урођена нам идеја добра или блага, која се јавља у потребама наше савести. Али, да ли треба доказивати, да се савест, остављена сама себи, може показати слабом, без надања руковођом човековом.

Постоји у духовном животу нашем и још једна област, која има исто тако високу вредност и значење. То је свет хармоније, свет, који је сакупљен из много одељених делова у једно сагласно цело, при којем се душом постижава чувство прекраснога, и неодељиво с њим чувство високе насладе. И овом облашћу руководи и опет особито урођено начело или сила, особита идеја прекраснога, но ово руководство опет није доста тачно. Јасним доказом овога служи оно, што смо у том тренуту преживели и у живопису, и у појезији, и у другим видовима естетичког умотвора, које је увела т. з. реална школа у којој отима маха правац самога цинизма и директно неправственог карактера. Из области високога идеалнога ми падамо у такве низине чувствености, из којих се повратити и зауставити врло је тешко. И тако и овде смо кадри заблудити и овде требамо поуздалицеј руковођу. Оваким руковођом служи у свима овим областима религија хришћанска и ништа друго.

Она даје последњи, јединствено верни одговор на питање човечије мисли о истини; учење и живот Исуса Христа — јесте светлост, при којој је само могуће појмити смисао живота и значење света. Само у Хришћанству достиже свој виши идеал и добија своју праву основу и она оправданост и она правда, којој тежи човечија радност. У еванђељу, у том кодексу беспределне некористољубиве љубави, крију се извори и оне истините хуманости, која је обновила свет, и с којом стоје у реду без живота и бледа сва њена опредељења.

Када неки за целъ васпитања стављају срећу питомца, — на основу у човеку урођене тежње к срећи, — то се само у служби истоме закону хришћанске љубави, у посте-

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

WWW.UNILIB.RS

енем приближењу ка високоме хришћан- идеалу достићи може и права, незлобива срећа човека. Једино Хришћанство је, напослетку, свим високим идеалним устрој- ством својим кадро, да одржи човека у области истине прекраснога, очистивши га и узвисивши га. На тај начин када се жели, да се у питомцу постигне развиће *svih* виших сила његових и заједно с тим хармонична сагласност њихова у једну целу личност, то се може постићи наине само на основу хришћан. религије. Једина она, представљајући природну општу основу за све појаве духовнога живота човека, не само да не стаје на пут развиту ње- гову, него напротив даје му истинити правац и уједно с тим спаја га у један хармонично-сагласни организам.

Није ли јасно после овога, колико од- говара идеал васпитања, који је дало Хриш- ћанство, природи човековој, колико одго- вара директним њеним питањима. Зрно његово је, заједно с појавом човека на свет, већ засејано у души његовој, која је по изразу једнога учитеља црквенога „по при- роди својој Хришћанка.“ Ово је зрно на- значено од Сејача свога, наине, да *никне*, да постане цело и красно дрво, и да даде још прекраснијег плода. Дело педагога је, само да прегледа ову шиблику и да је оспособи на развиће. Када Русо и школа његова настоји на *слободи*, као основном принципу васпитања, то овде наине овај принцип налази своје потпуно остварење. Оне норме живота, које предлаже човеку Еванђеље јављају се у духу нашем не као туђе, које стоје тако рећи ван њега, него су сродне с његовим законима. Зато у потчињености к њима, у руководству њима и садржи се права слобода човека, а резултат развића у такој слободи и јесте права правствено слободна човека личност.

Хришћанска религија треба да је основни камен свега нашег васпитања, јер само на овом камену васпитање може бити пра- вилно и потпуно тврдо и стално. „Све што човек, као човек, треба и мора да буде, рећи ћемо речима једног педагога, из- ражено је потпуно у Божанственом Учењу, и вечне истине Хришћанства увек ће бити

корен васпитања. Оно даје живот и пока- зује вишу целъ свакога васпитања; оно и треба да служи за васпитање свакога хриш- ћанскога народа, извором сваке светлости и сваке истине. Ово је неугасими луч, који иде вечно, као огњени стуб пустиње пред човеком и народима; за њим треба да тежи свако право васпитање. Никаква друга основа не може га заменити у васпи- тању, јер у души човековој нема ничега, што би дубље било од елемента религиоз- нога, и у свету људском нема другога из- раза овога елемента, који би био виши и с више живота, осим онога у Хришћанству. Не извртати основе васпитања и чувати их тамо, где су они дани свему свету, — јесте јединствено верни пут образовања правога човека.“

Заиста, истина ова је стара и зато се многим чини, може бити, неинтересантна. Она је управо толико стара, као и сам свет хришћански. Али не усуђујте се за- менити је којом другом „новом“! Наине у тежњи човековој: створити своје идеале живота, у овим покушајима његовим за „хуманство“, „алтруизам“, „срећу“, „сло- боду“ и т. д. у свим овим као новим идеалима његовим, који су у суштини само непотпуне варијације, а по кад кад сама вечна начела, која је дало Хришћан- ство, — и садржи се узрок тог тумарања по мраку занешености, нејасности, што је главно, те несталности у коју пада совре- мено васпитање, а с њим и његов продукт — људство, које је он пустио у живот.

Ово се особито види јасно на западу. У његовим жалосним покушајима да се изгони религија из системе правственога васпи- тања, с целу, да се не присиљава слобода савести питомчеве, извршује се, може се рећи, свесно убиство човека; јер умртвља- вањем у младој души самих животних и благородних живаца њених, или боље да кажемо, самога центра куда се скупљају и где се хране сви многоврсни нити ду- ховнога организма, живот посљедњега на- послетку мора престати. Ван Хришћанства нема истинитог пута васпитању.

Зар да се не задржимо овде на овој основи васпитања, као на последњем ре- шењу нашег питања? Најновија педагогија

желећи, да стоји на научној подлози, коначно, тежи, да универзално реши сва недагошка питања. Она се стара да изрази за васпитно дело идеале, методе, правила општа и према томе обвезна за све народе. Но како је могуће ово? Да ли је могуће васпитати човека без сваке свезе с његовом народношћу, с народом? Да ли је могуће образовати Хришћанина без конфесионалнога израза Хришћанства? Овако је учио Русо, који своме Емилу до 18 година није ништа говорио о Богу, а затим сматрајући религију „резултатом страсти“, упознаје свога питомца са самим опћим појмовима предмета, остављајући њему самоме, да изабере оно исповедање, које му одобри његов сопствени разум. Следујући дакле овоме принципу, и филантрописте на часовима религије у својим школама имали су и Хришћане и Јудеје, католике и протестанте. Но какви су морали бити резултати после оваког васпитања?

Одговорити на сва ова питања могуће је тек после претходног објашњења тога значења, какво припада начелу народности у животу човековом; за то и ја обраћам на то пажњу вашу.

Шта је народност?

У широком смислу речи, то је скуп свију оних својстава, у којима се изражује карактер народа, која му дају тако рећи, индивидуални облик, који га одликује од свију других народа.

Као најбољи прави израз ове суштине народа јавља се народни језик. „У језику, вели К. Д. Јелински, обележен је сав народ и сва његова особина; у њему постају, творачком силом народнога духа, мисли, сликарство и звук“ сва природа сродности; у њему се огледа и сва историја духовнога живота народног. „У скровиште народне речи слаже једно поколење за другим плодове дубоких срдачних покрета, плодове историјских догађаја, веровања, погледа, последице преживеле горчине и радости, — једном речи, све своје духовне преживљаје народ брижљиво чува у народној речи. Језик је сама жива, сама обилна и подложна свеза, која сједињује прошла, садашња и будућа поколења у једну ве-

лику, историјску, живу целину. Он не само да изразује живот народа, него је напиме сам живот. Када нестане народнога језика, и народа нема више... Изумре ли језик у устима народа изумро је и народ“.

Но није само у језику суштина народа. Као и код личности свакога човека посебно, тако и код велике личности целог народа, језик је само средство за изражавање душевнога света. Он је, тако рећи, само одело, огртач, у који се облачи дух народа. Суштина саме ове народне личности састоји се у особитом складу или строју духовних сила и духовног живота народа.

Сваком културноме народу својствени су опћечовечански интереси, тежње, идеали, — религиозни, етички, научни, естетички, социјални и др.; али се они у сваком просвећеном народу јављају у особитом индивидуалном, томе народу својственом органичком устројству. Овде не постижу сви једнаку вредност и значење, пошто се и не комбинују сви једнако, и не слажу се у један духовни облик. Саодговарајући особитом расположењу и склоностима народа, једни се издижу на први степен, постижу више значење, боље се развијају и постају главним руководним начелом у историјском животу народа. Они и дају народној личности одлично обележје, а други опет у исто време назадују и као да их мрак покрива. Сваки народ на пр. живи у идеалима религије, морала, науке, искуства; у старо-грчком свету видимо ми врло јасно надмоћ посљедњег. Тако грчка филозофија спаја све ове идеале уједно под видом прекраснога. То исто начело влада овде и у животу, који ставља себи за крајњу целу срећу, благо, у смислу максимума задовољства, насладе. Овом се начелу подчињава и религија: исти идеал красоте, појете и вајара, ствара и грчке богове. Напротив, у неких народа запада у новије доба све јасније добија владајуће значење идеал науке природословља, која сједињује све друге тежње и силе под знамење једне идеје — опће користи, опћега благостања. Отуда — утилитаризам заузима красноместо и у њиховој филозофији и у животу, на и у производима искуства,

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

Конечно така искључна превага једног вишег начела над осталим не изражује се увек у таком јаком степену и зато није увек приметна. Но оно и не сачињава код сваког народа главну карактерну црту народне личности: посљедња се, као и већина појединих човекових личности, јавља удругим више јасним цртама. Тако у једној и истој области наука могу бити различни, руководни мотиви, могу стављати њој различне задаће, могу ићи различним путевима у решењу тих задаћа. Отуда се добију такве врсте особености народног духа. „Тада, кад један (народ) не подражава у тачности и дубљини анализа, други с љубављу тражи свуда аналогију, један се стара да достигне пуноћу у специјалној области, други од сваке специјалности тежи к вишој универзалности;... један је сав се погрузио у истраживање и систематисање хладнога објективнога *знања*, други тражи — *мудрости*, коју руководи правствени живот, и више се интересује изучавањем субјективнога духовнога света и т. д. Тако је и у искуству. Један све симболизује, један тежи к објективном прецењивању, а трећи је дидактичан; један је изврстан у развијању карактера, други у развијању положаја, делања...“ Тако се огледају национални одсјаји у науци и искуству. Но исто бива и у области моралних идеја и у религији.

(Свршиће се.)

ЛИСТАК.

Б Е Л Е Ш К Е.

(Његова Светост, преузв. г. патријарх Георгије) отпутовао је у прошли вторник брзим возом у Будимпешту, у пратњи свога протосинђела г. Лукијана Богдановића, да присуствује седницама угарске горње куће.

(Рукополагања.) Његово Високопреосвештенство, господин епископ бачки *Герман Опачић* благоизволео је свршеног богослова и новонабраног ђакона у Сентомашу Миливоја Сивачког, дана 16. (28.) септембра о. г. рукоположити за ђакона.

(За ректора Велике Школе у Београду) изабрао је професорски збор исте школе професора геологије г. *Јована Жујевића*.

(† Протојереј *Александар Николић*), парох у Сенти, преминуо је дана 16. (28.) септембра о. г.

у својој 77. години живота, а 53. свештеничке службе. Честити покојник бис је врло угледан свештеник; био је члан епархијске конвисторије бачке и патрон новосадске српске велике гимназије. Сарањен је 18. (20.) септембра. У цркви, при опелу, опростио се с врлим покојником парох мартоношки г. Младен Јосић. (Говор ћемо донети у наредном броју. Ур.) Лака му црна земља и вечан спомен!

(Француска омладина против алкохолизма.)

Алкохолна пића нису била никоме од користи, него на штету, па разуме се и младим људима. Омладина француска увиђајући, да јој алкохол убија и здравље и морал и све, тргла се натраг и хоће да стане на пут тој зарази, која је почела све јачи корев пуштати у француско друштво. У ту је сврху париска омладина основала друштво умерености француске омладине (Association de la jeunesse française temperente). Ево неке тачке из статута тога друштва:

1.) Друштво има сврху: упознати омладину с опасностима, које носи собом алкохолизам; подржавати младе људе у правилима умерености и хигијене, када приме савет; пружити својим члановима здраве и наравствене забаве у границама, које допушта закон, и према средствима, којима располажу; бити на руци својим члановима, да се користе свима наравственим и материјалним предимствима, какова им само може пружити; помагати им у савлађивању препрека, на које могу наићи у почетку своје каријере. Друштвени чланови се не смеју упуштати ни у какове пренпрке и акцију политичке природе.

2.) Ко хоће да буде редован члан друштва не сме имати мање од једанаест нити више од двадесет година и мора за то имати дозволу од родитеља, татора или лица, која замењују њихово место. Осим тога сваки се члан обвезује, да не ће нити никаква пића, осим у време болести и то према лечничком пропису. За нове чланове та обавеза вреди за шест месеци, а затим се она перјодички понавља сваке године неколико пута.

3.) Прави чланови се морају без икаквог изговора подврћи лечничкој контроли, чија је сврха пажња о употреби алкохола. Погодбе лечничке контроле одређује административни савет.

Тако француска омладина.

(Језујите и римска црква) Игњат Лојола оснивалац реда језујитског, у једном свом правилу је забранио језујитима, да примају високе чинове у цркви. Изузетак је био учињен само за Индију. Ово се правило неки пут превидило и језујите су заузимале и високе чинове, па су бивали и кардицали, и ако број таквих није велик. Интересантно је, да још ниједан језуита није

WWW.UNILIB.RS
УНИВЕРЗИТЕТСКА
БИБЛИОТЕКА

достао напома. То је једном приликом један прелат овако протумачио: „Кад би св. Петар дао своје кључеве језуитима, они му их не би никад више повратили.“ Но у новије време као да језуите и овде превлађују, у „светој колџији“ се налазе сад два кардинала — језуите, што до сад још није било. И то Мацела, који је именован за началника пензионеријне колеџије, и Штајнхубер, префект конгрегације Index'a. Можемо се дакле надати, да ће после смрти Лава XIII. ступити на папски престо језуита. А ако једном језуите задобију врховну власт у римској цркви, више је не ће испустити из својих руку. А какви ће језуите у тој власти бити, казује им њихова морална макенма.

(Поступак са молбама, које се подносе Његову Величанству.) Кр. угарски министар председник саопштио је осталим министрима наредбу, којом се одређује поступак са молбама, које се подастиру превишњем месту. По тој наредби, исте молбе деле се у три категорије, и то према томе: јесу ли добиле превишњу сигнатуру, или су попраћене са ознаком „Ab Imperatore et Rege,“ или приспевају из краљевске канцеларије без икакве ознаке. Превишња сигнатура значи, да се молба има подврћи подробном испитивању, те у погледу исте у сваком случају поднети предлог Његову Величанству. Ознака „Ab Imperatore et Rege“ обвезује министра, да тачно испита садржај молбе и овлашћује га, да у предмету молбе изради превишњу одлуку. Но оваке молбе може министар решити и у властитом делокругу. Но ни молбе, које стигну влади без превишне ознаке, немају се сматрати одбјенима. И гледе ових имају власти водити извиде, те Његову Величанству, у неким случајевима, поднети предлоге.

Удовички фонд.

Члановима друштва за потпомагање сирота и удовица српско-православног свештенства горњо-карловачке епархије.

Као што вам је познато из моје окружнице разаслане свима нашим члановима под 8. фебруара о. г. бр. 16., послана је одавде истога дана преко наше Епархијске Управе сва имовина нашег друштва Управи срп. нар. фондова, у општи Митрополијски свешт. удовички фонд, пошто смо претходно у нашој скупштини од 16. новембра закључили били, спојити наш фонд са општим Митрополијским мировинским фондом.

На представку нашу, којом смо имовину доље послали, изишло је ријешење високог Саборског

Одбора из сједнице му од 22. јунија о. г. бр. С.О. 1014. 1574 и 2584./1024. којим:

1.) сви наши „потпуни“ чланови — на броју нас четрдесет, а сваки ће знати кога се ово тиче, — примају се за редовне чланове општег Митрополијског мировинског фонда сходно §. 29. оп. уредбе о мировинском фонду;

2.) примају се за редовне чланове и наши у представци тако названи „непотпуни“ чланови — на броју њих петорица, — (који нијесу били потпуно задовољили прописима нашег партикуларног статута) само имају својој дужности у смислу §-а 4. опште уредбе одмах одговорити;

3.) удовицама наших упокојених чланова Милутина Шарца, бившега пароха у Перјасици и Петра Вујаклије бившега администратора парохије у Бувачи, признаје се право на годишњу мировину од 300 фор. од онога дана, када су престале уживати полуприход од парохије.

Ово се члановима даје овим на знање с тим, да под 1.) споменути „потпуни“ чланови одмах посредством наше Епархијске Управе пошаљу у Митроп. мировински фонд 6% камате (принос годишњи) на свој улог, дакле 18 фор. за текућу годину (§. 8. опште мировинске уредбе); оних пет „непотпуних“ чланова, споменутих на прво под 2.) да осим тога одмах у смислу §. 4. допуне свој улог до оне своте, колику који пензију својој фамилији осигурати кани; а под 3.) споменуте удовице нека своју молбу поднесу доље путем Епарх. власти, која ће им потврдити, кад су престале уживати полуприход од парохије.

Ову обзнану шаљем у „Српски Сион“ и у „Србобран“, па се надам, да ће је сваки члан оназити и прочитати ради свога равнања.

А сада се праштам браћо чланови с Вама, као бивши први и последни Ваш предеједник и дјеловођа са жељом, да би приносе своје и као древни старци у фонд уносили, па да Вам, дај Боже, нигда ни једно дијете из њега ни гроша не ужије.

На Ријеци 13. (25.) септембра 1896.

Ник. Косановић

протопр. као бивши предеједник друштва за потпомагање сирота и удовица свешт. горњо-карловачке епархије.

КЊИЖЕВНЕ ВЕСТИ.

Одговор римској пропаганди на њен „Балкан јединству и братској слози, издао уз суделовање многих пријатеља сједињења црква Др. Александер

Брешћенски. Свеска I.“ Одговара *Ситиша*. Прештампано из „Србобрана“. Српска штампарија у Загребу.

Славоспјев на прославу двјестогодишњице откада у Црној Гори непрекидно владају јуначки Господари из славама овјенчаног дома *Петровић-Његоша*. Спјевао *Ј. Сундечић*. На Цетињу. У књаж. при. државној штампарији 1896.

О миразу с хришћанског гледишта. Јавно предавање на духовној беседи црквено-певачке друштине Станковић у дворани Велике Школе 2. јуна 1896. г. Говорио *Атанасије М. Поповић* предавач богословије. Београд. Штампарија Петра К. Танасковића 1896. Прештампано из „Весника Српске Цркве“.

Новица Ј. Николић у Никшићу позива на претплату на прву збирку својих песама под насловом „Уздисаји“

Књига ће изнети 4 штампана табака, а цена јој биће 30 новчића, претплату ваља слати Господину *Ристу Таминчићу* на Цетиње (Montenegro).

Од администрације.

Г. Михаилу Радомировићу црквено-општинском председнику у ? Молимо јавите нам којој сте општини председник, да знамо којој општини да упишемо у добро послатих нам 8 фор. претплате. Распитивали смо се о томе иначе; не смо могли сазнати, те вас овим путем питамо. А до тога је дошло, јер на купону упућнице нисте ништа друго написали осим свога имена и да сте председник а међу тим поштарски печат је Стари Сисак у ком ми претплатника немамо. Зато и вас и сваког молимо, да у будуће тачно изволите означити своју адресу и одређење новца који нам се шаље.

Опомена.

Молимо поштоване претплатнике, да претплату што пре пошаљу, да им не би морали обустављати лист.

Против дужника, који нам дугују из прошлих година, принуђени смо већ подићи тужбу, пошто све досадање наше молбе и опомене останаху безуспешне.

Трошкови, који ће с тим скопчани бити, биће на штету њихову. Неће им бити угодне последице последњег средства нам, кога се лађамо, да до својих потраживања дођемо, али — после толиког нашег чекања, безуспешних молба и опомена — признаће, да свему томе наше кривице, ни најмање, неће бити.

Нама би најугодије било, да не морамо никад никога опомињати на плаћање претплате, а још

више, да ову не морамо и судским путем потраживати. Али, кад има и таквих претплатника, који се својој дужности чине невешти и који су према њој сасвим немарни, онда нека нам не замере, ако бар ми своју дужност хоћемо да испунимо. И версији има краја; она се не може трпити и сносити до века.

Администрација „Српског Сиона“.

Претплатницима „Српског Пчелара“

Ради знања и равнања јављамо, да од данас не примамо претплату на „Српског Пчелара“. Исту ваља слати на одговорног му уредника преч. г. *Павла Маширевића* Ђакона и гимназијског катихету у Карловцима.

Српска Манастирска Штампарија.

ПЕСМЕ ЗА ДЕЦУ

НАМЕЊЕНЕ ОСОБИТО УЧЕЊУ

по

ЗАБАВИШТИМА И ОСНОВНИМ ШКОЛАМА

од

Ив. М. Поповића.

Цена књизи 20 новч. Рабат као и горе.

П. н. Господи учитељима

и сл. црквено-школским општинама.

Саопштавамо, да смо спремили довољан број „Мале Катавасије“ за основне школе, како би могли задовољити све наруџбине, које нам стигну, а које и очекујемо.

„МАЛА КАТАВАСИЈА“

наша је одобрена и прописана

ЗА ОСНОВНЕ ШКОЛЕ

како нашим вел. Школским Саветом, тако и вис. кр. зем. владом у Загребу.

Она је уређена (редигована) као ниједна до сад по стручњацима на то позванима и надлежнима. *Стоји само 20 новч. а велика је 8 штампаних табака са јаким корицама и на доброј хартији.* Кад се на више купи дајемо 25% рабата.

Молимо п. н. госпеду учитеље и сл. црквено-школске општине, да нас потпомогну својим наруџбинама, јер само тако ће се стати на пут увлачењу у школе наше и таквих катавасија, које за школу нису.

Српска Манастирска Штампарија.

Изашле су из штампе и могу се добити код нас ове књиге:

ГЛАС ИЗ ЦРКВЕ

ПРОПОВИЈЕДИ

проте Јована Вучковића

проф. богослов. училиштакарловачког.

— Цена је књизи 1 круна. —

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

ПРИПОВЕТКЕ ЈЕДНОГА КАПЛАРА

из српско-бугарскога рата г. 1885.

НАПИСАО

Бранислав Ђ. Нушић.

Садржај: Позив. Опроштај. Под шатором. Први плотун. Птичице Божје. Капетан Милић. Трубач. Бела застава. Пусто огњиште. На пријалишту. На разбојишту. Свети Арханђел Михаило. Ко је то? Петар Дабић. Дуња. Шинел. Број 23. Мој ђак. Сировод. На одсуство.

Ово је издање друго, али поправљено и многим новим причама допуњено. Цена је књизи 60 нов. и за поштарину 5 нов.

Молимо свакога, ко би желио у распродају узети ове приповетке, да нам се што пре јави. Рабат 25%.

Господу која желе један комад, ма које књиге нашег издања, најбоље је да пошаљу у напред новац за књигу и поштарину, јер слати једну књигу у натач само је излишан трошак а што га до сад многи учинише себи.

СВЕТЛЕ СЛИКЕ

ИЗ ПРВИХ ДАНА ХРИШЋАНСТВА

од

Драгутина Ј. Илића.

I. Свеска. Садржај: Прва Божићна ноћ. Богојављење. Стефан. Талита куми. Бура на мору.

Цена је књизи 50 н. За поштарину ваља послати 5 нов.

II Свеска. Садржај: Трнов венац. Воскресење. Савле. Ананије. — Цена је 30 новч. и 5 новч. за поштарину.

Српска Манастирска Штампарија.

ОГЛАСИ.

СТЕЧАЈ. 158 1-2

Услед захвале изабраног учитеља, поново се расписује стечај за *учитеља* на оvd. новоустановљеној срп. нар. вероисповедној школи.

Годишња је плата учитељу 500 фбр. или 1000 круна и 8 мет. тврдих дрва, даље стан у новој школи са три собе, предобљем, кујном, комором, подрумом, шупом и шталом, ван стана четврт јутра баште и 1 фбр. од погребга где буде позван.

Изабрани учитељ имаће све школеком уредбом прописане предмете предавати у оном разреду, који му оvd. школ. одбор доделио буде. Осим тога дужан ће бити повторну школу др-

жати и недељом и празником, као и на пређеосвећеним литургијама у цркви појати.

Жеља је, да је дотични учитељ и ноталном појању вичан, као и то, да се лично пријави.

Молбенице са сведоџбама ваља упутити на месни школ. одбор.

Рок стечаја је 1. (13.) октобар 1896.

У *Гостиоџици* 11. (23.) септембра 1896.

Мита Пејић
перовоџа.

П. Теофановић
председник.

СТЕЧАЈ. 159 1-3

Оставком г. Душана Бешлића, упражњено је *учитељско* место на III. и IV. разреду српске прав. вероисповедне школе у *Бали*, на које се овим стечај расписује.

Плата је у готовом новцу 400 фбр., 2 ланца ораће земље, на коју учитељ порез плаћа; стан у школском здању са 2 собе, кујном, јестичаром, комором и шталом; 400□ хвати баште; зимски огрев у слами колико је потребно; 5 фбр. за школ. писаћи прибор; од погребга и парастоса где позван буде 50 нов. За пероводство — е писаћим прибором — 40 фбр.

Изабрани дужан ће бити школском уредбом прописане предмете у горенаведеним разредима предавати; у цркви за десном певницом појати и децу појању обучавати.

Компетенти имају своје молбенице до св. Петке 14. октобра т. г. (у који ће се дан и избор обавити) школском одбору послати.

У обзир ће се узети само они компетенти, који су учит. школу у Сомбору свршили и испит из државног језика положили.

Лично пријављени имају првенство.

Из седнице школ. одбора, држане у *Бали* (Toronto) 14. септембра 1896. год.

Душан Бешлић
учитељ и перовоџа.

Младен Жеравица
председник школ. одбора.

СТЕЧАЈ. 157 2-2

На упражњено учитељско мјесто на српско-православној основној школи Зворничкој. Годишња је плаћа 550 фбр., стан и потребан огрјев или за то 100 фбр. Дужност је учитељу: предавати у III. и IV. разреду прописане предмете, појати у цркви за једном цјевницом, присуствовати при сироводима са дјецом ако је позван и у то име има 1 форинту.

Првенство имају музикални. Компетенти морају доказати да су Срби православне вјере. Молбу са документима треба послати овој општини до 6. октобра ове године по старом календару.

Српско-православна црквено-шкoлска општина У Зворнику (Босна) 9. септембра 1896.

Перовоџа.

Председник.

Драгомир В. Остојић

Стеван Николић

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

С Т Е Ч А Ј. 156 2-3

Поново се расписује стечај, на учитељско место мушке четвороразредне школе у Оросламошу (код Сегедина.) —

Годишња плата је учитељу 400 фор. коју месечно у напред прима, 5 катаст. јутара добре у једном комаду ораће земље, на коју сав порез учитељ плаћа. Стан од 2. деке патосане собе, јеловника, кујне, коморе, стаје за дрва, и велике баште од 600 кв. хвати од које је половина виновом лозом засађена.

За повторну школу 40 фор., за перовођство и рачуноводство 25. ф. и 5 ф. писаћег пау пала. —

Од укуна где позван буде 50 н. Огрева у слами колико је потребно.

Изабраном учитељу спадаће у дужност, све школ. уредбом прописане предмете предавати, децу у појању црквеном учити, и у недељне и празничке дане као и на пређеосвећеним литургијама у десној певници појати. —

Добро иструисане молбенице са нужним сведоцима ваља унудити на месн. школ. одбор.

Рок стечају траје до 6. октобра по ст. кал. кога ће се дана и избор обавити —

Из седнице месн. школ. одбора, држане у Оросламошу на малу Госпојину 1896. год.

Месн. школ. Одбор.

Живоин Мијатов

месн. школ. председник.

ЈАВНА ДРАЖБА. 160 1-1

Срп. прав. црквена општина у Каћу издаваће дана 6. (18.) октобра о. г. у 2 сата по подне на јавној дражби под закуп своју на пијаци лежећу кућу (бивши шилдгерехтигкајт) за гостионицу (лиценц за точење пића притјажава општина), састојећу се из 5 соба с кујном, спајзом, подрумом, шталом, шупом, зиданом леденицом заједно с касаницом на три године, почињући од 1. новембра 1896. год. по рим. до последњег октобра 1899. г.

Закупници дужни су 25 фор. или 50 круна у име приманлука положити. Ближи услови могу се сазнати у писарници срп. прав. црквене општине у Каћу.

Из седнице срп. прав. цркв. одбора држане у Каћу 14. (26.) сент. 1896.

Председништво.

С Т Е Ч А Ј. 154 2-2

Овим се расписује стечај на упражњено учитељско место на I. и II. раз срп. вер. мушке школе.

Годишња је плата учитељу 400 фор. а вр.; у име стана 50 фор. за огрев 25 фор за писаћи прибор 6 фор. 25 пов.

Изабраном учитељу спадаће у дужност: све школ. уредбом прописане предмете предавати, децу у појању обучавати и у недељне и празничке дане као и у вел. пост на пређеосвећеним службама леву певницу држати.

Молитељи имају добро иструисане молбенице снабдевене са нужним сведоцима на подписаног председника послати и доказати, да су непит из мађ. језика положили. — Лична пријава узеће се у обзир. —

Рок стечају истиче 29. септембра по ст. кал. када ће се и избор обавити. —

Из седнице цркв. школ. управ. Одбора држане у Срп. Црњи 1. (13.) септембра 1896 год.

Милан Петковић
перовођа.

Милош Милошев
председник.

С Т Е Ч А Ј. 155 2-2

Овим се расписује поново стечај на упражњено место учитеља, на овдашњој срп. правосл. школи и то мешовити мушки и женски разред. —

Плата је годишња 400 фор. (или 800 круна) слободан стан са две собе, кујном, подрумом, јеловником и повољном баштом, два и по ланца ораће земље, на коју учитељ сваковрени порез плаћа, два хвата тврдих дрва, 12 фор. (24 круна) као перовођи, 15 фор. (30 круна) за склапање црквено-школеких рачуна и од укуна где буде позват 80 нов.

Учитељу у дужност спада предавање свих школ. уредбом прописаних предмета, појање у десној певници, и обучавање школске деце у пјенију, и повторну школу држати. —

Компетовати на ово место могу само они, који су свршили сомборску препарандију а владају мађарским језиком. —

Рок за компетовање оставља се до 29 септембра (11. окт.) 1896 када ће се и избор обавити.

Првенство имају, који се лично пријаве. —

Из седнице школ. одбора држане у срп. Пардању 2. (14.) септембра 1896.

Јован Мишић **Васа Којић**
Свештеник, Школ. управитељ. цркв. школ. председник.

Претплата, огласи, стечајски и рекламације шаљу се Администрацији а остали рукописи уредништву „Српског Сиона“ у Карловце. За огласе, објаве и стечајске плаћа се 6 новч. од једног реда ситних слова, а за жиг сваки пут по 30 новч. — Неплаћена писма се не примају. — Рукописи се не враћају.

„Српски Сион“ излази сваке недеље на целом табаку. Цена му је: За Аустро-Угарску, Босну и Херцеговину на годину 4 фор., на по године 2 фор., а на четврт године 1 фор. За стране земље: на годину 5 фор. Из Србије прима претплату књижара В. Валожића у Београду. Поједини бројеви стају 10 новч.